

Fekete Károly

„Amikor a lélek húrjai megszólalnak...”

Gondolatok a keresztyén antropológia kulcsszavairól és azok következményeiről

Előadásom talányos címét pontosítja az alcím: *Gondolatok a keresztyén antropológia kulcsszavairól és azok következményeiről*. Először a bibliai kulcsszavak üzenetéről szólok (1), aztán az emberi lélek Istenre rezonáló jellegéről (2), végül arról, hogy a lélek-mivolt az ember elé milyen feladatokat, követelményeket állít (3).

1. A kulcsszavak üzenete¹

A mai konferencia témájához teológusként azzal kívánok hozzájárulni, hogy a Szentírás emberképét próbálom meg közel hozni, hogy ne az embert két-, három-, négy részre parcellázó, későbbi szemléletek szerint tájékozódjunk, s ne a későbbi és másfajta emberképeket projektálva nézzünk vissza, hanem a Szentírás eredeti nyelvének szelleme szerint fontoljuk meg a különböző kifejezések jelentéstartalmát, üzenetét. Előrebocsátom, hogy az Ó- és Újszövetség tobzódik azokban a kifejezésekben, amelyek szerepet játszanak a bibliai emberkép felvázolásában. Most ebből a szerteágazó világból csak ízelítőt tudok adni.

A kulcsfogalmak közül néhánynak a felidézése előtt azt kell világosan látnunk, hogy a Szentírásban is fontos szerepet játszó héber költészetben van két alapvető jelentőségű szabályszerűség, amely az emberi lélek értelmezésénél semmiképpen nem hagyható figyelmen kívül.

A sémi gondolkodásmód egyik sajátossága a *gondolat kifejezésének sztereometriája* (térmetana). A neves ószövetség-tudós, Gerhard von Rad meghatározása szerint ez azt jelenti, hogy: „Mondanivalójuk tárgyát a tanítók ... nem az

¹ A tárgyalt kulcsfogalmakhoz felhasznált irodalom: *Horst Dietrich Preuss*: Theologie des Alten Testaments. Band 2. Kohlhammer. Stuttgart–Berlin–Köln. 1992. 116–121.; *Gerhard von Rad*: Az Ószövetség teológiája I–II. Osiris Kiadó Bp. 2000–2001.; *Josef Schreiner*: Az ószövetség teológiája. Szent István Társulat. Budapest. 2004. 168–173.; Theologisches Wörterbuch zum AT.(ThWAT) Band I. Kohlhammer. Stuttgart. 1973. „bászár” – N. P. Bratsiotis 850–867.; ThWAT Band IV. „léb” – Fabry 413–451.; ThWAT Band V. „nefes” – Seebass 531–555.; *Hans Walter Wolff*: Az Ószövetség antropológiája. Harmat-PRTA. Bp. 2001.

egymástól tisztán elkülönített fogalmak felhasználásával igyekeznek a valóságnak leginkább megfelelően láttatni, hanem éppen ellenkezőleg, rokon értelmű szavak egymás mellé állításával.” A bibliai sztereometrikus gondolkodásmód az emberi élet terét a jellemző szervek megnevezése által jelöli ki, és így az embert mint egyetlen egészet írja le. A különböző szervek, alapvető funkciójuk jelentésénél fogva, mintegy körül fogják az embert. Ezért fordulhat elő, hogy a szív-lélek-hús-szellem fogalmak, vagy a fül-száj-kéz-kar testrészek a héber költészetben egymással gyakran felcserélődnek, párhuzamba állíthatók, egymást válto-gathatják, és az egész embert helyettesíthetik:

„Sóvárog, sőt eleped a lelkem
Az Úr pítvarai után.
Szívem és húsom ujjongva kiált
Az élő Istenhez.”

A sémi gondolkodásmód másik sajátossága a *szintetikus gondolkodásmód*, amely az emberi testrészek említésekor azok funkciójára, képességeire és feladataira is gondol. Pl.: Ézs 52,7 szerint: „Mily szépek a hegyeken az örömhírt hozó lábai.” Nem a lábak kecsességére gondol, hanem a hírvivő fürgén siető, szökellő lépéseit idézi fel.

A sztereometrikus-szintetikus gondolkodásmód egy bizonyos testrészt általában együtt lát annak működésével és képességeivel, melyek viszont az ember egészének jellemvonásaiként jelennek meg. Nem szabad tehát elfelejtenünk, hogy a héber ugyanazon szót mondja ott, ahol nekünk egészen eltérő szavakat kell használnunk. A jelentést a mindenkor szövegösszefüggés dönti el.

Most csupán három fogalommal foglalkozunk: lélek, szellem (erő, hajtóerő), szív. Ez a három kifejezés nem az ember alkotórészeit jelenti, amelyek együtt a teljes embert alkotják, hanem egyenként a teljes ember megjelölései tetteiben.

Miért van akkor három fogalom? Azért, hogy az ember magatartásának három aspektusára mutasson rá.

Nefes

A bibliai antropológia alapszava a *nefes* – lélek szó, amit a Septuaginta a *psükhé* kifejezéssel fordított. A közhiedelem az emberi lelket érti alatta. Sok mindent jelent, de legkevésbé azt, hogy lélek.

Inkább az emberi lét mélyebb megértésére alkalmazták. *A nefes egynek tekintendő az egész emberrel.* Az embernek nem *nefes*-e van, hanem *ő maga nefes*.

A *nefes* szóval leírt emberi létezés és viselkedés bizonyos testrészekkel azonosítható. Van, amikor a *nefes* jelentése torok, gége, garat, nyak (Hab 2,5). Van, amikor a táplálékfelvétel és a jóllakottság szervét jelöli (Zsolt 107,5). A csilla-

píthatatlan, sóvárgó szükségét is jelölheti, a hiányt szenvedő emberre utalva. Többször előfordul a lélegzéssel kapcsolatban, sőt a *nefes* magát az életet is jelentheti.

Amikor valakinek a *nefes*-éről beszélünk, arról van szó, ahogyan ő páratlan lényként minden szokásával és furcsaságával együtt, mint egy semmi gátat nem ismerő nagyság manifesztálódik, világosan megláttatva, hogy ki és milyen ő. Még az a mozdulat is, ahogyan cigarettára gyújt, az ő *nefes*-éhez tartozik. Lénye nem írható körül (nem rögzíthető le pontosan, nem hajózható körül): élő lény, kívánságai és vágyai vannak, enni, inni, örülni kíván mindaddig, míg elege nincs belőle. A „*nefes*” az élet javait akarja ízlelni, végül pedig öregen és betelve meghal.

A *nefes* ill. a görögben a *pszükhé* sohasem jelent az anyagi testtől függetlenül, tehát halál után is élő lelket, csak a földön élő ember valóját, vagy egyszerűen magát az életet. (Mk 3,4)

Rúah

A második témaadó héber szó: *rúah*. A „szellem” ereje, az életerő. A héber szó eredeti, elsődleges jelentése: szél, vihar, mozgásban lévő levegő. A *rúah* a lélegzetet is jelenti. A *rúah*-tól függ az élet és a halál. Ezékiel híres látomásában az emberi csontokra inak, hús, bőr telepszik, de élővé csak akkor lesz, amikor Isten *rúah*-ot lehel beléjük. A Préd 12,7 szerint a *rúah* visszatér Istenhez, aki adta. Jahwe lehelete teremtő életerő. Isten *rúah*-jával az ember rendkívüli képesség birtokába kerül (pl. bírák, próféták, választottak).

Minden emberben ott van a *rúah*, ill. a *pneüma*, ami nem vezethető le, nem érthető meg az anyagi világ semmilyen formájából. A Szentírás nem határozza meg a *pneüma* mibenlétét, csak működését, funkcióját. A lélek az emberlétnek olyan aspektusa, mely kívül, ill. felül áll az anyag világán és törvényein. A lélek kapcsolja az embert Istenhez, általa képes az ember Isten Lelkével kapcsolatba kerülni, a hit és erkölcs igazságait felfogni, és életét azok alá rendelni. A *pneüma* nem egy része, elkülönülő darabja, szerve az élő embernek, inkább képessége, hogy befogadja Isten irányítását.

Léb:

A harmadik fogalom: szív – héberül: „*léb*”. Felvetődik a kérdés: a *nefes*, az önmagát manifesztáló és vágyódó én, a lélek, az ember mindent akarhat? Mindenféle kívánság és vágy parttalan tengere? Nem. Mindig meghatározott kívánságai vannak. Meghatározott irányban halad. És ott, ahol erről a meghatározott irányról van szó, ott beszél a Biblia szívről (*léb*).

Tehát az ember lélek és van szíve. A szív nem azt az üreges izmot jelöli, amelyik a vért pumpálja, de nem is az érzelmi élet centrumát. Ez utóbbi különösen fontos, mert ha a Bibliában ezt a szócskát olvassuk, hogy *szív*, hajlamosak vagyunk a belső érzéscentrumra gondolni.

Mózes 5. könyvében áll az ismert szöveg:

„Szeresd azért az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből!” (5Móz 6,5)

Arra hív fel, hogy szeressük Istent minden belső érzésünkkel? Sokkal többre! A szív a Bibliában: egy nagyon konkrét dologra koncentráló(dó) „*nefes*”. Ahol mi arra hajlunk, hogy a *gondolkodni* igét az értelem fogalmával töltjük meg, ott a Biblia *szív*-ről beszél.

„Sokféle szándék van az ember szívében.” (Péld 19,21 – Új fordítás)
„Sok gondolat van az ember elméjében.” (Károli fordítás)

Gondolkodni – bibliai értelemben – sohasem absztrakt elfoglaltság, hanem egy olyan dologra való irányulás, amelyet az ember örömmel akar csinálni.

Ugyancsak a Példabeszédek könyvében halljuk:

„Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd szívedet, mert onnan indul ki az élet.” (Péld 4,23)

Tehát a szívből indul ki az élet, nem az értelemből, ahogy mi mondanánk!

Összefoglalva: *a szív az, ami gondolkodik, aminek vágyai és kívánságai vannak a tettek megfontolására. A szív az egzisztencia irányítója.*

Az emberben viszont mindenféle vágy és kívánság él. A kérdés tehát ez: mi az, amit felszínre (külszínre) engedünk jutni, és mi az, amit nem. Van szíved, felelős vagy, a „*nefes*” nem parttalan! A „*nefes*” „*léb*” nélkül dekoncentrált, mindenféle szél hajtja ide s tova.

„Olyan lett Efraim, mint az együgyű, esztelen galamb!” (Hós 7,11)

Ez a fordítás a mi nyelvhasználatunknak megfelelő. A héberben azonban ez áll: „*szívtelen*”. Efraim, azaz Izrael olyanná lett, mint egy fent köröző galamb, amelyet mindenfelől csalogatnak. Izrael – ezt mondja Hóseás – teljesen elvesztette tájékozódó képességét.

A parancsolatot: „Szeresd azért az Urat, a te Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből” – most tehát a következőképpen írhatjuk körül: Egész lényeddel (*nefes*) koncentrálni (*léb*), hogy erőddel (*rúach*) valamit tégy.

A Biblia nem „antropológiát” tanít, hanem életsorsukat játszó, konkrét emberekéről beszél, akik élettörténetük alatt viszonyultak Istenhez, kapcsolatban-párbeszédben-harcban-perben voltak vele, akit így megismerhettek, ráhagyatkozhattak, vagy nem.²

Istent mindig az egész, a teljes ember érdekli a maga komplexitásában és bonyolultságában, sőt táguló koncentrikus körökben Jézus Krisztusban az egész emberiség és a kozmosz érdekli.

Azért teremtett embert, mert nem akart megmaradni Szentháromságos magányában. Szeretetkapcsolatra teremtett bennünket.

2. Az emberi lélek Istenre rezonáló jellege a teológiában axióma

A teológia az emberről csak Isten-relációban tud helyesen gondolkodni. Isten felségének felfedezése után kapja meg az ember a maga helyi értékét, méltóságát. Előbb az arány-tisztázás a fontos. Az ember arasznnyi élete egy pillanat csupán az évmilliók beláthatatlan vonalán. A világmindenségben ez az arány kisebb, mint a föld és egy alma aránya! Ebben az irdatlan aránytalanságban csak a szövetséges Istennel képzelhető el egyensúly, Aki az embert történelemalakító eszközzé teszi, történelmi szerepet szán neki, Aki a mindenség fenntartásába vonja, Aki megajándékozhatja örök élettel.

Ahol és amikor az egyensúly-teremtő Úr kimarad az antropológia báziskérdéséből: hogy „Micsoda az ember?”, ott és akkor két rosszízű válasz fogalmazódik meg. Az egyik, megdöbbentő *pesszimizmussal* az, hogy *az ember semmi és senki*. Szárnyra kel a panaszdal, a hiábavalóság „dicsérete”, az értelmetlenség élelve, jön a kollektív öngyilkossággal kacérkodás, elrontott életek lejtőjén szánkázunk. S elkezdünk esküdni a megválthatatlanságunkra. A másik rosszízű válasz az elképesztő *optimizmussal* kikiáltott szólam: *az ember minden*. Határtalan lehetőségek birtokosa, egyre tökéletesedő, mindent elérhet. Milliók zengik az ember dicsőimnuszát. *Egyik elgondolás sem helyes: az ember nem semmi, de nem is minden, hanem olyan valaki, akiről Isten, a Felső nem felejtkezett el*. Nem sikkadhat el előtte, de nem is úszhat ki az Isten szemszögéből. Olyan lény, akivel Isten törődik. Gondot visel rá.

Kicsiségünk alázaatra tanít: Istenre szorulok; méltóságunk öröme pedig az, hogy Isten odafordult hozzánk. Ez a legnagyobb fordulat a történelemben, a teremtésben, az ember életében, hogy Isten gondot csinál magának belőlünk és miattunk.

2 A bibliai emberkép az embert testileg és lelkileg egységként és egészként fogja fel. Ezért érthető, hogy a modern teológiában a lélek szó, amelyet megterheltek a dualista képzetekkel, háttérbe szorul, és helyét az én, az emberi személy, az emberi szubjektum foglalja el, vagy pedig az egzisztencialista filozófia hatása alatt a létről, az egzisztenciáról beszélünk.

Az ember leírta őt, kiiktatni igyekszik az életéből, nem kérdés sokaknak az Isten-kérdés. Ő azonban nem írt le bennünket, nem iktatott ki nyilvántartásából, problémát csinált magának belőlünk.

Isten a maga részéről felszámolta a három lépés távolságot. Egészen közel jött hozzánk: Isten lett felettünk, közöttünk és bennünk, hogy megmutassa teremtető, megváltó és újjáteremtő erejét. A Szentháromságnak ez az egyre nagyobb feltárulkozása a szeretet és a szabadság logikájával közelíthető meg. Szeretetéből újra és újra meg akarja szólaltatni az emberi lélek húrjait, mert Isten rezonál az emberi sorsra, és azt akarja, hogy az ember rezonáns legyen.

Az egyik húr az ember szolgálkúságának állapotából sír fel, mert előtte Isten Lelke fáj a teremtésben adott szabadság elvesztése miatt. Mindig így kezdődött (kezdődik): „Kihoztalak téged ... a szolgaság házából, ne legyenek neked idegen isteneid”. Kiszolgáltatottságunkra emlékeztet, hogy elhitesse velünk, elveszett az önállóságunk, magunkra hagyottak vagyunk kínzó árvaságunkkal, kényszerpályák útvesztőivel, gúzsba kötő törvényen kívüliséggel, kiszolgáltatva manipulációk alanyának, a Gonosz prédájának.

Mennyi szolgálélmény, félelem, megaláztatás emléke él a szívekben, amelyek megkötik a reménységet, az örömet, a felszabadultságot! Kiskorúságból szabadulni nem tudó ifjak, magukat hatalmak játékként számon tartó idősebbek közös belső életérzése ez a szolgáló állapot. Elvágott kapcsolatszálak Istennel, összetoldozhatatlan emberi életszövetek szűkítik be életünket. Mennyien keresnek hamis tájékozási pontokat a gazdátlanság-érzet miatt áltudományos szövegekben, kedvező és kedvezőtlen napok horoszkóp-mágiájában, kikapcsoló és ellazító, röpítő és tönkre tevő szerekben. Ilyen kétségbeejtő zárat vagyunk képesek önmagunkra és másokra pakolni, s aztán képtelenek vagyunk kinyitni a lakatokat, feloldani a kódokat, levenni a láncokat.

Isten azonban nem hajlandó örök időkre elnézni tehetetlenkedésünket, és nem tűri el az ember szolgaságát. A Szentháromság Isten azon munkálkodik, hogy az egészséges megszólalás érdekében megpendítse az emberi lélek húrjait. A lélek-bátorság felfakasztása csoda.

Szeretné, hogy egy húron pendüljünk Vele, ezért üzeni: „*Fiak vagytok, az én gyermekeim!*” A szolgáló élményt felválthatja a fiúság élménye. A krisztusi szabadság által van kiegyenesezés a megtöretés és gúzsba kötés után, felemelt fő a megaláztatás után, öntudatra ébredés a korlátozottság után. A szolgálkúságot felválthatja a gyermeki öntudat, az Isten családjába tartozás tudatossága. Ez hozza el az evangéliumi emberi jog életbe lépését, és a Lélek-közösség nagyszerűségét.

A szabadságot munkáló Szentháromság Isten egy másik húrt is meg akar szólaltatni, ami szintén sokszor elnémul, mert az elveszettség, magába fordulás miatt a Jó Pásztor-i Lelke fáj Istennek. Mindig úgy kezdődött: *nem jó az embernek egyedül lenni...* Kártékony gondolatokat sugall ez a hangvesztett húr. El akarja hitetni velünk: nem érdemes megszólalni, mert nincs kinek és nincs kihez, egyébként is, ha volna, akkor túl messze van ahhoz, hogy eljusson hozzá a vox humana.

Istentelen korszakok szomorú kísérőjelenségei az elnémuló nemzetek, az ajkakra forrt imák, a kiégett mozgalmi dalok, népdalról-zsoltárról leszoktatott emberek. Az élet önként vállalt némaságát csak a mindennapok csetepatéi és csatazajai törik meg. Sokszor megnémulnak még a legkülönbek is! Mennyire ismerjük a következő kategóriákat: felakasztott szabadságharcosok, megölt ifjak, száműzött vezérek, indexre tett teológusok-tudósok-írók-gondolkodók, elnémított lelkipásztorok, állásuktól megfosztott értelmiségiek, megfélemlített tömegek. A változatos elnémulások és elnémíttatások mentén meg lehetne írni akár a mi népünk történetét is... – A Szentháromság Isten azonban nem tűri soká a némaság korszakait, és küldi a Parakléoszt, a Nagy Szószólót, *adja a Kiáltás Lelkét*, aki belül szólal meg, belül fakasztja fel a szavakat, a kérdéseket, a hitvallást, hogy az egekig hatoljanak.

A szabadság Lelke nem össze-vissza kiáltozik, hanem egy tőről fakad az imádság Lelkével. Ezért előbb nem is a száj kiált, hanem a szív rezonál. Nem tud mást kiáltani a Lélek, csak azt, amit és ahogyan az imádkozó Jézus kiáltott: Atyám... – kezdődött az imádság a tanítványok tanításakor, a kereszten és a Gecsemáné kertjében is.

Isten meg tudja pendíteni azokat a húrokat, amelyek lelki görcsöktől, csalódásoktól, szégyellősségből, téveszméktől lettek némává.

Isten Lelke képessé tehet a tanúságra. A tanúság Lelke nem engedi átszabni a hitvallást, és nem engedi feladni a hittel folytatott harcot. Isten elküldte Fiának Lelkét, hogy bátorítson, mert ismer bennünket, hogy mennyire nincs szavunk az imára, s menyeeire van az artikulálatlan ordításra, az alattomos suttogásra, az eget ostromló káromlásra. A Szentháromság Isten megadja azt az alaphangot, amely szeretetteljesen tud élni az igazi gondolat- és szólásszabadság jogával.

A Kiáltás Lelke Jézus imakezdeteit súgja, hogy szólítsuk meg a mi Atyánkat és folytassuk a félbehagyott imákat, hogy érjenek véget az üresjáratos, imánélküli idők. Boldog ember az, aki nem zárul önmagára, aki nem engedi a külső szabadság idején belülről lezártni a szívét és a száját, hanem megcélozza Istent a szavaival! Boldog az, aki átveszi és továbbadja azt az alaphangot, amely szeretetteljesen tud élni az igazi gondolat- és szólásszabadság jogával és életszükséglete lesz a Lélek-bátorság pótlása Isten Szentlelkéből.

A harmadik húr csak siralmakra van hangolva. El akarja hitetni, hogy elfogadjuk és beletörődjünk: szegények vagyunk, sajnálatra méltók, nincstelenek. Beleszomorít a deficit-modellbe és deficités életszemléletbe. El akar bennünket felettébb keseríteni, irigységre akar bennünket sarkallni, hogy más nemzetnek több lehetősége van, mint a mienknek, a másik ember tehetségesebb, mint én vagyok, a másik könnyebben boldogul, mint én. A saját örökségünk és öröklött képességeink észre nem vétele kicsinyességet szül. Máskor a Gonosz torztükre tereli el a figyelmünket, s arra ösztönöz, hogy tékozzunk nyugodtan, mert telik még abból. Ilyenkor esünk bele a nagyképűség csapdájába.

A Szentháromság Isten azonban újra megzendíti az ember lelkének húrját, mert figyelmeztet: *örökös vagy!* Az áldások Istene mindig azzal kezdi: kiárasz-

tom lelkemet minden lélekre ... Hóseástól pünkösdön át. Az emberiségnek gazdag öröksége van! Lehet, hogy megtépázott és megkopott a mi örökségünk, de jó tudni, hogy erre az örökségre az illik, hogy nem az minősíti, hogy mennyi idős, hogy határok által felszabdaltatott, és semmi esetre sem az szabja meg az értékét, hogy pénzben kifejezve mennyibe kerül. Ezt az örökséget az minősíti, hogy a Szentháromság Istennek van köze hozzá, Aki még a kicsiny és terhes örökséget is áldássá teszi. Ez emlékeztet bennünket arra, hogy mi Isten örökségének várományosai vagyunk, bizonyosak lehetünk kettős állampolgárságunk felől, mert van földi és van mennyei polgárjogunk: örökösei vagyunk Istennek és örököstársai Krisztusnak, ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk. Az evangéliumi emberi jog és a gondolat- és szólásszabadsághoz való jog akkor lesz teljessé, ha érezzük az isteni örökösödési jog szükségét is, és a Lélek-gazdagság valóságát.

3. A lélek-mivolt az ember elé feladatokat, követelményeket állít

A legnagyobb követelmény a szeretetparancs, minden lelketlenség ellenszere. A szeretet tanít meg az emberi lélek húrjain játszani manipulálás nélkül. „A szeretetben nincs félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet...” (1Jn 3,8) Az erőszak és a katasztrófák korában élő ember számára biztonság, védelem, elrejtettség, létbátorságot tápláló állítás. *Egy új világkép* tárul fel az előtt, aki komolyan veszi ezt az állítást.

A különböző világlátások harcában mi vagyunk a célpontok. Szeretnének közel férkőzni hozzánk, és meghódítani bennünket ezek az áramlatok.

Voltak és lesznek is *törvénycentrikus*, merev, csőlátású világképre csábítók, akik tilalomfák mögé rejtik életüket.

Voltak és lesznek is *bálványcentrikusságra hajlók*, a hamis isteneknek engedők, a manipulációknak behódolók, divatból kegyeskedők, ál-vallásosak, akik csak ritkán, vagy soha nem tudtak az igaz Istenig emelkedni.

Voltak és lesznek is *ismeretközpontú*, mindent tudni vágyó, információmániás emberek, akik „a tudás hatalom” jelszavával visszaélve, kisajátítják maguknak az adatokkal, titkokkal együtt a magasabb rendű pozíciókat is.

Voltak és lesznek is *egocentrikus* világlátásúak, akik sztárolják magukat, akik könnyörtelenül csak saját zsebre dolgoznak, erőszakos könyökléssel, gázoló lábakkal, akik a mondatot mindig „én”-nel kezdik, és önmaguknál be is fejezik.

Ezekből a kategóriákból kerülnek ki a nagy túlélők, az életművészek, a magukat mindig átmenteni tudók. Mivel ezek a típusokkal számolnunk kell, ezért van jelen olyan makacsul a félelem a mi világunkban is. A fortélyos félelem törvényszerűségei hatnak, mert a törvényeskedőknek is, a hamis isteneknek engedőknek is, az információ-betyároknak is és az önzőségben szenvedőknek is „ba-

rátjuk”, velejárójuk a félelem. Egy gyékényen árulnak a megfélemlítéssel, sőt eszközük, fegyverük, következményük a félelemkeltés.

János, a szeretet apostola ezeket az életstílusokat, irányzatokat ismerve szól a levelében, hogy tudjuk meg: ezeknek a világképeknek lejárt az idejük, mert volt valaki a világtörténelemben, akiben nemcsak egy új alternatívát vagy vetélytársat kaptak az emberi elképzeléseken alapuló világképek, hanem amely felvált-hatja, felülírhatja azokat, mert a részlegességből, a töredékességből és a kicsinyességből akar kiemelni.

Megjelent ebben a világban a szeretetközpontú világkép. (Jn 3,16) Az Isten Fia legyőzte a félelemre okot adó erőket: a halált, a törvényeskedést, a hamis isteneket és hamis krisztusokat, a racionalizmust és az önzést is. Nincs többé korlát, hogy az ember ne lásson tovább önmagán, mert Jézusban maga az Atya állt az ember elé, és ez az Isten szeretet-köntösben jött, örömhírrrel, szabadítással, végtelen bocsánattal, mélységes bizalommal.

A Krisztus által hozott szeretetet minősítő *teljes* szó nem a mennyiségre utal, még csak nem is a filozófiai értelemben vett tökéletességre utal, hanem a szeretet funkcionalitására mutat, mert a teljes szeretet megfelel a szituációnak: rendeltetészerű, célszerű és célba juttató, integratív és nem szeparatív, magához ölelő és nem eltaszító. Tudja szabályozni a mértékét, s nincs túladagolás belőle, de nem is vonja magát ki egy kapcsolatból, ahol érzelem-mentesen történnek a dolgok.

Akiben működik ez a teljes szeretet, az egy finom hangolású érzékenységgel tud élni családban, baráti körben, munkahelyen, közéletben, az adott életterében, mert engedi, hogy önmagában és a környezetében a szeretet rendezze a sorokat, a gondolatokat, a döntéseket, a felelősségi köröket, az erkölcsiséget és az értékeket.

A keresztyén élet célja: lélekkel adni, élni, munkálkodni, szeretni. „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták” (Mt 7,12).

Ha ezeket szem előtt tartva gondoljuk végig a Tízparancsolat második felét, akkor az „előjelcsere”, vagyis a pozitív fogalmazás és az önszeretet meghaladása minden parancsolat gazdagságából tár elénk új szint:

Szeresd felebarátodat szüleidben, mert magad is tiszteletre vágysz gyermekeid részéről!

Szeresd felebarátodat a másik emberben, mert magad is erőszakmentes életet szeretnél élni!

Szeresd felebarátodat, mert magad is szerelmi háromszögtől mentes, tiszta házasságra áhítozol!

Szeresd felebarátodat, mert a modern rabszolgaság élet-lopó kötelékeiből csak együtt van menekvés!

Szeresd felebarátodat, mert életed legdöntőbb ügyeiben csak az igaz tanúbizonyság szerezhet felhőtlen örömet!

Szeresd felebarátodat, mert akkor nem környékez meg a tevékeny megkívánás kísértése!